

REGIMURILE PREFERENȚIALE DE COMERȚ: RISCURI ȘI OPORTUNITĂȚI DE DEZVOLTARE A COMERȚULUI EXTERIOR AL REPUBLICII MOLDOVA

STRATAN ALEXANDRU,
dr. hab., conf. univ.,
Institutul de Economie, Finanțe și Statistică al AȘM

CLIPA VICTORIA, drd.,
Institutul de Economie, Finanțe și Statistică al AȘM

Abstract: *The last decade has been marked by a series of events which ought to facilitate the foreign trade of the Republic of Moldova. The most important are considered to be the R. Moldova's accession to WTO and the preferential trade regimes that Moldova are benefiting from the main trading partners. But, despite this, the external trade growth trend in this period was determined rather by an accelerated growth in imports than that in exports. In this context a question appears “why in condition of free access in the main export markets for the majority of products, our exports remain so small?”*

This paper is aimed to analyze the opportunities and the risks that occur from the preferential trade regimes that Republic of Moldova is benefiting from its main trading partners: the European Union countries and the east partners from Commonwealth of Independents States.

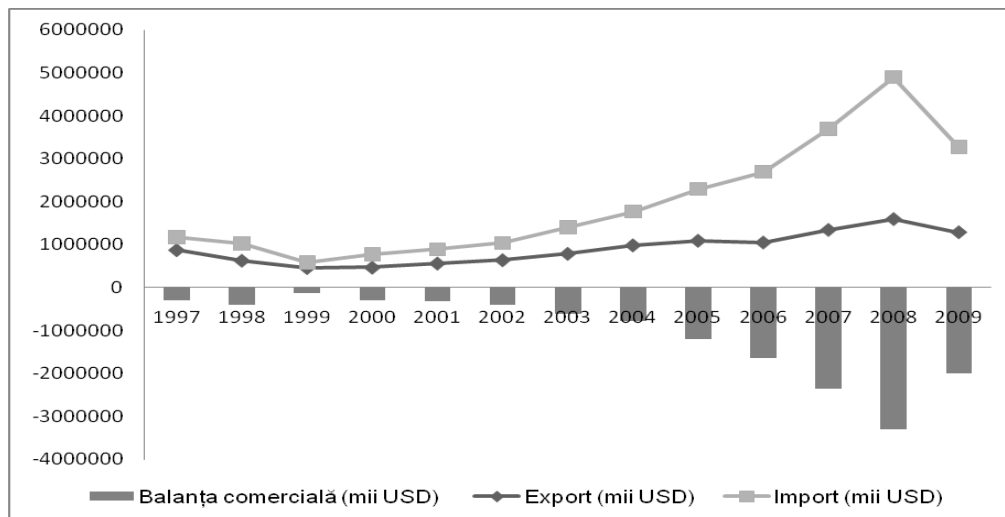
De-a lungul ultimului deceniu, valoarea comerțului exterior al Republicii Moldova a avut o creștere progresivă, cu excepția anului 2009, care a coincis cu criza mondială, când s-a produs o scădere a tranzacțiilor comerciale externe cu 29,5%.

În anul 2009, valoarea comerțului exterior a constituit 4565 mil. USD sau de 3,65 mai mare în comparație cu anul 2000. Dezvoltarea comerțului exterior, în perioada analizată, a fost determinată de creșterea, cu ritmuri înalte, a importurilor¹, care, în anul 2009 au sporit până la 3,3 miliarde USD, fiind de 4,2 ori mai mari ca în anul 2000. Exporturile, la fel, au înregistrat o majorare, dar cu ritmuri mult mai

¹ După aderarea Republicii Moldova la OMC, în vara anului 2001, începând cu anul 2003, a fost înregistrat un proces de reduceri succesive a tarifelor vamale la import. În prezent, ca urmare a acestor reduceri tarifare, cota medie a taxelor vamale la import este de 7% din valoarea bunurilor. Pentru produsele agricole media este de 13,6%, iar pentru produsele neagricole media este de 6%. Mai mult de 50% din liniile tarifare sunt evaluate la cota 0%.

modeste decât cea a importurilor. Astfel, în anul 2009, comparativ cu 2000, exportul, exprimat în dolari SUA, a crescut de 2,75 ori, iar în valori fizice de 2,25 ori.

Astfel, se poate constata că pe perioada ultimului deceniu care a coincis și cu aderarea Republicii Moldova la OMC, comerțul exterior a înregistrat o creștere constantă, dar care a fost determinată mai curând de creșterea cu ritmuri accelerate a importurilor, decât cea a exporturilor. Astfel rata de acoperire a importurilor prin exporturi a scăzut timp de 9 ani de la 60,73% în 2000 la 39,27% în anul 2009.

Sursa: elaborat de autori în baza datelor comerțul exterior al Republicii Moldova disponibile pe: <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=336&>

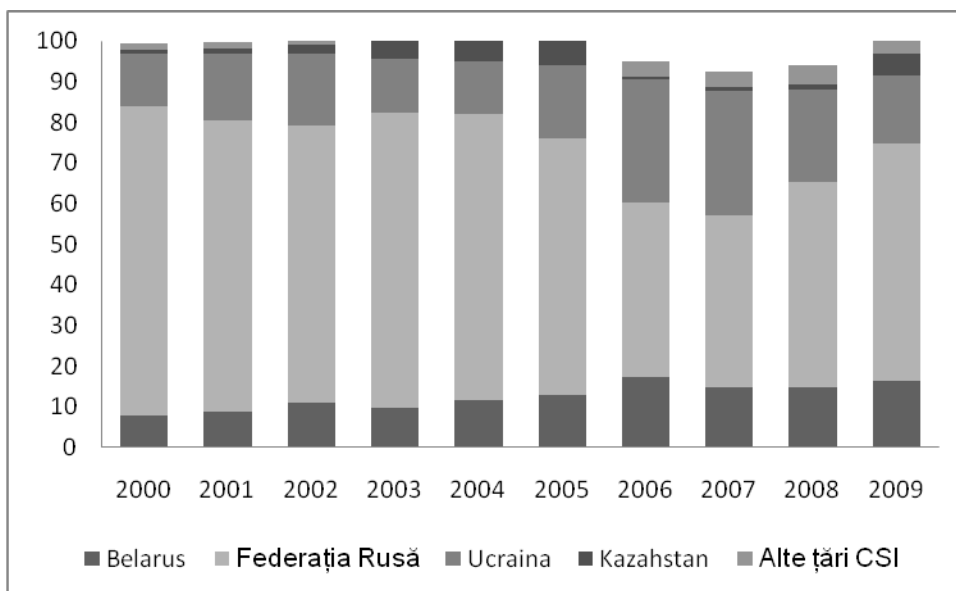
Figura 1. Evoluția comerțului exterior al Republicii Moldova în perioada 1997-2009, USD

În pofida faptului că Republica Moldova dispune de condiții preferențiale de acces pe piața Uniunii Europene și are semnate Acorduri de liber schimb cu țările CSI, performanțele exporturilor moldovenești rămân a fi foarte modeste. Deși alte studii elaborate indică asupra existenței unor oportunități de dezvoltare cu țările CSI și mai cu seamă cu Rusia, cel mai des exporturile orientate spre această regiune se confruntă cu bariere importante. De asemenea, și exporturile spre piața UE - deși pe perioada ultimului deceniu a crescut treptat numărul produselor pentru care dispunem de acces liber pe această piață, Republica Moldova își pierde gradual avantajele comparative relevate față de această regiune, iar o mare parte din produsele în care producătorii naționali se specializează nu pot fi exportate.

Acest studiu are drept obiectiv primar reliefarea oportunităților care ne sunt oferite de regimurile preferențiale de comerț cu aceste țări, dar și a principalilor bariere pe aceste piețe care nu permit exporturilor moldovenești să exploateze pe deplin beneficiile acordate de acestea și de a atinge rezultatele scontate.

Regimul de comerț preferențial cu țările CSI

Datorită relațiilor comerciale stabilite încă în perioada sovietică, grupul țărilor CSI reprezintă un important partener comercial pentru Republica Moldova. Începând cu anul 2006, s-a produs un schimb de poziții, partenerii din cadrul CSI, cedând poziția de întâietate Uniunii Europene. Cu toate acestea, piața țărilor CSI continuă să fie una de o importanță majoră pentru produsele indigene (aceasta fiind destinația a circa 40% din exporturile Moldovei). Pe piața CSI, Federația Rusă continuă să-și mențină rolul de frunte în clasamentul țărilor a căror destinație sunt exporturile moldovenești. În anul 2009, Rusia a deținut 22,08% din valoarea totală a exporturilor naționale, iar în perioada ianuarie –noiembrie 2010, cota s-a crescut, constituind 25,7%.

Sursa: elaborat de autori în baza datelor privind comerțul exterior al Republicii Moldova disponibile pe: <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=336&>

Figura 2. Structura geografică a exporturilor Republicii Moldova către CSI în perioada 2000-2009, %

În ultimii trei ani, cota CSI în exportul Moldovei, a constituit aproximativ 40%. Dar în proporție de 91%, exporturile spre CSI sunt orientate spre trei piețe principale: Rusia (58%), Ucraina (17%) și Belarus (16%).

În prezent, comerțul dintre Republica Moldova și țările CSI se desfășoară în baza unui regim de comerț preferențial. Regimul de comerț preferențial în bază multilaterală a fost instituit prin *Acordul cu privire la crearea zonei de comerț liber*, semnat de către țările comunității la 15 aprilie 1994 și *Protocolul privind modificarea și completarea Acordului*, la 2 aprilie 1999.

Acordul cu privire la crearea Zonei de comerț liber prevede liberalizarea comerțului interstatual, prin eliminarea barierelor tarifare și netarifare în scopul

asigurării dezvoltării economice a acestor țări în condiții favorabile. [5] În pofida creării unui cadru normativ complex de asigurare a unei zone de comerț liber în spațiul CSI, până în prezent, regimul multilateral de comerț liber nu funcționează. Cauza principală este neîndeplinirea, de către țările membre, a angajamentelor stipulate în acordurile despre crearea și funcționarea acestuia și, în special, ne ratificarea *Acordului cu privire la crearea zonei de comerț liber* de către Federația Rusă. Prin urmare, relațiile comerciale între țările CSI continuă să se realizeze în baza acordurilor bilaterale de comerț liber, semnate de către acestea în anii 1992-1993. În prezent, între statele spațiului CSI sunt semnate peste 110 de astfel de acorduri. De asemenea și reglementarea barierelor comerciale în comerțul reciproc, atât de ordin tarifar, cât și netarifar, se realizează fie în baza *Protocolului multilateral privind înlăturarea treptată a barierelor în comerțul reciproc al țărilor CSI* din 3 iunie 2005², fie conform protoalelor bilaterale semnate între țările membre. Aceste protoale sunt considerate părți inseparabile ale acordurilor bilaterale de comerț liber și stabilesc prelevările din comerțul liber, precum și schema eliminării acestora. Începând cu anul 2009, în cadrul CSI, în special, la inițiativa Rusiei au fost reluate negocierile de creare a unei zone viabile de comerț liber (dar, în același timp, Rusia fiind cea care nu a ratificat din start acordul de bază din anul 1994).

Moldova are semnate, cu majoritatea țărilor CSI, acorduri bilaterale de comerț liber, inclusiv cu Rusia, Ucraina și Belarus. Aceste acorduri prevăd facilitarea tranzacțiilor comerciale reciproce prin reducerea taxelor și impozitelor vamale, precum și eliminarea restricțiilor cantitative sau a altor măsuri cu efect echivalent, respectând regulile de origine a produselor, cu unele excepții³.

Deși eliminarea barierelor în comerțul reciproc în cadrul CSI constituie un obiectiv important, stipulat în mai multe acte normative, precum: „*Concepția de dezvoltare a statelor CSI*”, semnat la 5 octombrie 2007 și „*Strategia de dezvoltare economică a statelor CSI până în anul 2020*” din noiembrie 2008, actualmente, în comerțul interstatat continuă să mai existe bariere comerciale, atât de ordin tarifar cât, și netarifar, acestea fiind următoarele:

1. În ultimii ani, barierele tarifare în comerțul interstatat s-au redus esențial, dar cu toate acestea, în prezent, acestea includ 17 poziții tarifare, termenul limită de înlăturare a acestora fiind anul 2012. Principalele bariere tarifare se referă la bunurile supuse accizelor din grupul băuturilor alcoolice și nespirtuoase, tutunul și zahărul;
2. Principalele bariere netarifare existente în comerțul țărilor CSI se referă, cu precădere, la licențierea și cotarea importurilor și exporturilor, la restricțiile temporare de import și export, verificarea exporturilor, cotarea importurilor în cadrul unor expertize speciale și accizele. Această categorie

² Protocolul a fost semnat de toate țările CSI cu excepția Moldovei, Ucrainei, Turkmenistanului și Republicii Uzbekistan.

³ Excepțiile acestui regim vamal vizează Nomenclatorul de mărfuri concordat care se vor perfecta prin documente

bilaterale și sunt parte integrantă a acordurilor de comerț liber.

de bariere, în prezent, cuprinde peste 130 de poziții tarifare, numărul acestora reducându-se, în comparație cu 2-3 ani în urmă, când acestea erau instituite pentru aproximativ 200 de poziții tarifare. Mai mult de jumătate din aceste cote sunt aplicate importurilor de produse spirtoase și alcoolice;

3. În vederea protejării anumitor ramuri ale economiei naționale, țările pot aplica măsuri speciale de protecție, antidumping și compensatorii. În prezent, astfel de măsuri sunt impuse pentru aproape 27 poziții tarifare, cu 7 poziții mai mult decât în anul 2008, actualmente fiind examinate alte 9 cazuri de introducere a astfel de măsuri [6].

Cu 4 țări din spațiul CSI - Georgia, Ucraina, Uzbekistan și Azerbaidjan, Republica Moldova dispune de un regim comercial special, în cadrul GUAM. Comerțul și cooperarea economică în cadrul acestui bloc se efectuează în baza Acordului de Stabilire a Zonei de Comerț Liber dintre statele membre GUAM din 20 iulie 2002, suplinit de un Protocol privind Prevederile temporare referitor la determinarea țării de origine a bunurilor – 22 mai 2006. Acordul cu privire la crearea zonei de comerț liber între statele GUAM are drept scop crearea unui spațiu, care va cuprinde schimburilor comerciale dintre statele membre GUAM.

Prin aceste acorduri, în comerțul Republicii Moldova cu țările CSI s-a atins, în mare măsură, eliminarea barierelor tarifare, cu unele excepții. În pofida acestui fapt, un rol important continuă să-l dețină barierele de ordin netarif, în special, cele de ordin tehnic, care pun, deseori, probleme majore în comerțul reciproc al Republicii Moldova cu partenerii săi din acest spațiu. Deseori, acestea pot apărea spontan și par a fi nefondate din punct de vedere economic, chiar mai mult, având o conotație politică (acest fenomen fiind mai mult vizibil în relațiile comerciale Rusia – țările CSI).⁴

În acest context, în vederea reducerii efectelor negative, exercitate de această categorie de bariere în comerțul reciproc, în cadrul CSI s-au inițiat multiple acțiuni, un rol important având elaborarea *Acordului interstatal privind promovarea politicii coordonate în domeniul standardizării, metrologiei și certificării* din 13 martie 1992, care, mai apoi, a fost completat de Protocolul din 22 noiembrie 2007 și prevederile cărora se concretizează printr-un complex de alte acorduri complementare, ce asigură funcționarea coordonată a politicii de standardizare în acest spațiu.

De asemenea, pentru a asigura funcționalitatea acestei politici, în cadrul CSI a fost creat Consiliul Interstatal de Standardizare al țărilor CSI, reprezentat de toate organizațiile naționale de standardizare ale țărilor date și care a fost recunoscut de către ISO ca Organizație regională de standardizare. Una din responsabilitățile de bază ale Consiliului Interstatal de Standardizare este elaborarea actelor normative în domeniul standardizării, a regulilor și procedurilor cu privire la recunoașterea reciprocă a activității laboratoarelor de încercări acreditate, a organelor de certificare și a certificatelor de conformitate. Din anul 1992, au fost elaborate mai mult de 3890 de acte normative interstatale și 1190 de modificări la standardele interstatale existente.

⁴ Aici pot fi menționate embargourile impuse de Rusia, Republicii Moldovei: 2005 stoparea importurilor de carne și mezeluri, 2006 stoparea importurilor de vinuri.

De menționat, că standardele GOST existente la data semnării acordului au fost acceptate ca standarde interstatale. [10]

O problemă majoră, ce persistă în sistemul interstatal de standardizare este nivelul de reînnoire a fondului interstatal de standarde și armonizarea acestuia cu standardele internaționale. În conformitate cu practica internațională, pentru menținerea fondului existent de standarde la un nivel tehnico-științific modern, acesta trebuie să fie reînnoit anual cu cel puțin 10%, pe când în CSI, pentru o perioadă de mai mult de un deceniu, acest coeficient a constituit doar 25%, ceea ce reflectă un grad foarte mic de renovare. Având în vedere că Organizațiile Internaționale de Standardizare elaborează anual mai mult de 1000 de standarde (80% din care în domeniile prioritare ale țărilor CSI) și, după cum arată practica, timp de un an – un an și jumătate după adoptare, standardele internaționale încep să servească ca bază de justificare a conformității produselor cu cerințele reglementărilor tehnice, devine imperativă asigurarea desfășurării unei politici coordonate de reglementare tehnică eficientă între statele membre, accelerarea procesului de armonizare a standardelor interstatale și naționale cu cele internaționale și europene. Având în vedere aceasta, precum și faptul că sistemul CSI de reglementare tehnică se bazează pe caracterul obligatoriu al cerințelor standardelor naționale și interstatale, precum și pe recunoașterea rezultatelor încercărilor, acreditării și a certificării în baza acestor standarde, actualmente, eforturile Consiliului Interstatal în domeniul Standardizării sunt orientate spre armonizarea bazei normative existente cu standardele europene și internaționale. În prezent, majoritatea țărilor au pășit pe calea reformării sistemelor lor de reglementare tehnică în vederea alinierii acestora la normele și principiile internaționale și cele europene, fiind la etape diferite în acest proces. O parte din țări au elaborat și adoptat, deja, legile de bază, ce stabilesc principiile și mecanismul de reglementare tehnică în condițiile moderne și au început realizarea treptată a acestora.⁵ Totodată, în alte țări, actele corespunzătoare se află abia la etapa de elaborare sau de examinare în legislativele acestora.

Tot în cadrul politicii coordonate în domeniul standardizării, între țările CSI au fost semnate acorduri de recunoaștere mutuală a rezultatelor de certificare a conformității, care presupun recunoașterea reciprocă a certificatelor de conformitate emise de organisme abilitate din țările partenere. Cu toate acestea, deseori acestea nu sunt respectate, generând importante bariere în calea comerțului reciproc.

În pofida eforturilor comune de abolire a obstacolelor în desfășurarea tranzacțiilor comerciale interstatale, între aceste țări continuă să existe bariere, care pot afecta grav economia acestora. Drept exemplu pot servi mersul relațiilor comerciale ale R. Moldova cu Ucraina și Rusia, și anume seria de embargouri cu care s-au confruntat în ultimii ani exporturile moldovenești pe aceste piețe – de carne, fructe, legume și, un caz notabil, este interdicția Rusiei pentru importurile de vinuri moldovenești în anul 2006, care a avut un impact răsunător asupra activității exportatorilor și producătorilor

⁵ La această categorie de țări se referă astfel de state cum sunt Belarus, Kazahstan, Republica Kârgâză, Republica Moldova, Federația Rusă și Ucraina.

autohtoni de vinuri și a servit la înrăutățirea simțitoare a situației balanței comerciale.⁶ Acestea sunt doar câteva exemple, care demonstrează caracterul instabil al comerțului exterior în acest spațiu și adevărata natură a barierelor survenite. Situația devine și mai „urâtă”, întrucât aceste conflicte nu pot fi reglementate decât în ordin bilateral, pe fundalul situației relațiilor bilaterale economice, politice existente, deoarece în cadrul CSI nu există un sistem de reglementare a diferendelor bine definit, iar, în același timp, relațiile comerciale nu pot fi reglementate de cadrul normativ al OMC, întrucât marea majoritate a țărilor CSI nu sunt membre ale OMC.

Regimul de comerț preferențial cu țările Uniunii Europene

În calitate de membri ai OMC, cadrul general de reglementare al relațiilor comerciale ale Republicii Moldova cu țările UE îl constituie regulile și principiile sistemului comercial multilateral al OMC. Însă, având statut de țară vecină, Republica Moldova, conform Planului de Acțiune din cadrul Politicii Europene de Vecinătate, beneficiază de un regim preferențial asimetric - Preferințe Comerciale Autonome (ATP), cu condiția respectării anumitor condiții de export (în special, îmbunătățirea considerabilă a sistemului de control și de certificare a originii mărfurilor).

În ultimii ani, UE a devenit un partener strategic în comerțul exterior al Republicii Moldova. Un rol deosebit în acest sens îl au regimurile preferențiale, acordate de către UE exportatorilor moldoveni. De la etapa sa incipientă și până în prezent, regimul preferențial de comerț, acordat de către UE, a trecut prin mai multe etape.

În anul 1994, Moldova a fost inclusă în lista beneficiarilor schemei de preferințe comerciale generalizate acordată de UE, în vederea stimulării importurilor din țările în curs de dezvoltare. Această schemă comunitară de preferințe comerciale tarifare a fost reînnoită, ulterior, de mai multe ori, etapele următoare implicând în sine o acoperire mai largă a regimului preferențial pe produse, precum și reduceri tarifare progresive.

Începând cu anul 2006, Moldova a devenit una dintre cele 15 țări beneficiare ale noului regim de preferințe comerciale - GSP Plus. Acest regim este o etapă a schemei comunitare de preferințe comerciale tarifare, reprezentând o schemă specială, ce a avut ca scop primar promovarea dezvoltării sustenabile și politicile de bună guvernare a unor țări vulnerabile care îndeplinesc anumite condiții. În scopul obținerii sistemului GSP Plus, țările trebuiau să corespundă anumitor criterii, printre care: să dețină statutul de membru la diferite convenții și tratate internaționale, 23 la număr, în domeniul protecției muncii; să prezinte o informație detaliată privind respectarea prevederilor convențiilor internaționale în domeniul muncii și efectuarea unei solicitări în scris privind accesul la sistemul GSP Plus până la 31 octombrie 2005; să demonstreze că economia națională este „dependentă și vulnerabilă”.

GSP Plus oferea comparativ cu schema precedentă următoarele avantaje:

⁶ În anul 2006, drept urmare a reducerii exporturilor în Rusia (de vinuri) s-a înregistrat o cădere generală a exporturilor, acestea înregistrând 96,4% față de anul precedent.

- Noul sistem GSP cuprindea 7200 de grupe de produse sau cu 300 de grupe mai mult decât sistemul precedent și a fost extins, preponderent, asupra unor produse agricole, pește și produse din pește;
- Majorarea considerabilă a accesului pe piața UE;
- Simplificarea administrării sistemului GSP. Noul sistem GSP a extins perioada de revizuire a condițiilor sistemului GSP de la 1 an la 3 ani, fapt ce a făcut acest regim mai previzibil și mai static pentru comunitatea oamenilor de afaceri [8].

În sfârșit, în anul 2008, regimul preferențial a fost extins și pentru alte produse considerate sensibile pentru UE prin implementarea regimului ATP. Acest regim bilateral asimetric permite, în prezent, scutiri tarifare și cantitative pentru importurile UE, originare din Moldova, cu excepția unui număr limitat de produse agricole. Aceste preferințe au drept scop sporirea accesului și performanței exporturilor moldovenești pe piața UE, având în vedere, că exporturile moldovenești, la acel moment, nu constituiau decât 0,03% din importurile pe piața Europeană.⁷

Două categorii de produse nu vor beneficia de acces liber pe piața comunitară conform prevederilor Preferințelor Comerciale Autonome:

- Produsele supuse unor cote tarifare, progresiv crescătoare în perioada până în anul 2012. Aici este vorba de astfel de produse, cum sunt: carnea și unele produse din pește și carne, produsele lactate, ouă, cereale, preparate, zahăr alb și vin din struguri.
- O categorie de fructe și legume care sunt scutite numai de taxa ad-valorem la import. Din această categorie de produse, un interes particular pentru exportatorii moldoveni, îl prezintă strugurii și merele.

Dacă până nu demult acordurile comerciale aveau drept scop primar facilitarea comerțului reciproc între țări prin reducerea barierei tarifare, acum accentul se pune pe barierele netarifare și, cu precădere, pe cele de natură tehnică. Astfel, chiar dacă ne referim la regimul de preferințe acordat de UE țării noastre, exportatorii moldoveni pot beneficia de acesta, cu condiția de a respecta cerințele de calitate și regulile de proveniență a produselor, stabilite de UE.

Actualmente, exportatorii autohtoni nu pot beneficia pe deplin de regimul preferențial existent din următoarele considerente: în structura exporturilor moldovenești predomină produsele agroalimentare și decalajul mare al sistemului de reglementare tehnică moldovenesc și cel al UE și internațional. Moldova a început procesul de racordare la normele și standardele internaționale și UE de reglementare tehnică, aceasta fiind o sarcină importantă a conceptelor naționale de dezvoltare. Cu toate acestea, procesul se dovedește a fi foarte lent și foarte costisitor, în condițiile unor resurse naționale foarte limitate. Astfel, încă pentru multe categorii de produse, producătorii autohtoni întâlnesc probleme semnificative în conformarea produselor lor normelor și standardelor Europene, mai ales în condițiile în care pentru a exporta, agenții economici trebuie să se conformeze la:

⁷ În anul 2009 ponderea exporturilor moldovenești în importurile europene s-a ridicat până la 0,076%.

- Standardele internaționale, recunoscute de către țările membre ale OMC;
- Standardele particulare ale UE, fie comunitare sau chiar regionale, care, uneori, pot fi mai exigente decât standardele internaționale;
- Standardele particulare ale importatorilor, procesorilor sau rețelelor de vânzare cu amănuntul, care pot fi specifice și, în același timp, mai exigente decât standardele publice.

Un pas important în liberalizarea comerțului între Moldova și țările Uniunii Europene, nu numai prin eliminarea taxelor vamale, dar și a celor netarifare, este semnarea unui potențial Acord de Liber Schimb Comprehensiv și Aprofundat. Semnarea acordului de liber schimb ar putea contribui la eficientizarea comerțului prin reducerea esențială a barierelor de ordin tehnic, precum și la sporirea favorizării investițiilor străine. Un prim pas în acest sens este adoptarea H.G. nr. 1125 din 14 noiembrie 2010, ce vizează Planul de acțiuni al Republicii Moldova privind implementarea Recomandărilor Comisiei Europene pentru instituirea Zonei de Liber schimb Aprofundat și cuprinzător dintre Republica Moldova și uniunea europeană.

După cum s-a menționat anterior, în prezent, regimul comercial al Republicii Moldova cu țările UE se desfășoară în cadrul regimului comercial asimetric de preferințe autonome. Prezentul regim a extins accesul liber pe piața comunitară pentru aproape toate pozițiile tarifare ale nomenclatorului European, excepție făcând o anumită categorie de produse. Din păcate, încercarea evaluării impactului sau mai bine zis, a efectului prezentei scheme asupra dezvoltării exportului moldovenesc s-a dovedit a fi problematică, întrucât intrarea în vigoare a ATP a coincis cu declanșarea crizei mondiale, care a avut drept consecință reducerea influxurilor de capital în economia națională, inclusiv a veniturilor obținute din exporturi.

Analiza primei categorii de produse, supuse limitărilor cantitative reflectă faptul că cotele pentru această categorie de produse, în mare parte, rămân a fi necompletate. Din toate produsele cotate numai patru categorii pot fi utilizate. În anul 2008, au fost acoperite în mărime de numai 66,41% și 47,80% pentru *orz* și, respectiv, *porumb*. În schimb, au fost valorificate în întregime cotele pentru *zahăr alb* (100%) și *vinuri*, exporturile cărora chiar au depășit cotele stabilite cu 89,39%. În același timp, în anul 2009, s-au înregistrat progrese în acest sens, astfel, crescând nivelul de acoperire a cotelor cu 22,35% pentru *orz* și 44,33% pentru exporturile de *porumb*. Tendințe inverse s-au înregistrat în exporturile de *zahăr alb* și *vin de struguri*, a căror evoluție a fost în scădere - cu 11,33% și corespunzător -38,9, dar, cu toate acestea, exporturile de *vinuri* au depășit cu aproximativ 50% cota stabilită pentru această perioadă.

Cu toate acestea, pentru restul produselor din această categorie de preferințe, cotele rămân a fi integral neutilizate. Aceste cote se referă, cu precădere, la produsele de origine animalieră, mai exact carnea și organe de pasăre comestibile, produsele din carne, ouă etc., exportul cărora nu este autorizat în UE, Moldova nerespectând cerințele europene sanitare. În același timp, piața acestora în UE este cel mai strict reglementată, punându-se un accent puternic pe securitatea ecologică și a protecției sănătății consumatorului. Astfel, chiar dacă prin noul regim ne-au fost oferite preferințe pentru o serie de produse din această categorie, cerințele sanitare și fito-sanitare impun probleme majore producătorilor moldoveni, întrucât costurile de conformare a

normelor și standardelor europene sunt prea mari pentru aceștia⁸. Astfel, spre exemplu, pentru unele produse, cum ar fi produsele de origine animalieră, posibilitățile de sporire a volumelor de export în UE sunt foarte modeste, aceasta referindu-se, bineînțeles, și la alte țări cu un nivel de dezvoltare mai înalt. Pentru astfel de produse nu ne rămâne decât să păstrăm piețele tradiționale, dar, desigur, cu condiția de a pune accentul pe perfecționarea calității, întrucât poate apărea riscul expulsiunii și de pe aceste piețe.

A doua categorie de produse, care nu beneficiază de acces liber pe piața UE, conform prevederilor ATP, sunt o serie de fructe și legume - scutite doar de taxa vamală ad-valorem, în același timp, fiind aplicate taxele vamale, stabilite în baza prețului de import. Deși Moldova deține un avantaj comparativ revelat în producerea și exportul acestor produse⁹, totuși, evoluția exporturilor pentru majoritatea produselor pe perioada ultimilor 5 ani indică valori modeste în ceea ce privește „destinația lor UE”, întrucât principala lor piață de desfacere rămâne a fi cea din spațiul CSI, iar în UE aceasta fiind asigurată de România. Cu toate acestea, în prezent, un interes particular din categoria acestor produse, din perspectiva exporturilor în UE, îl prezintă exporturile de ceapă, struguri și mere, care au înregistrat în anul 2009, o creștere, atât sub aspect valoric, cât și cantitativ.

Tabelul 1

Cotele tarifare pentru exporturile moldovenești conform ATP

HS. code	Descriere produs	2008	Acoperire, %	2009	Acoperire, %	2010	2011	2012
0201-0204	Carne proaspătă, refrigerată sau congelată de vaci, porci, ovine sau capre	3000 ⁽¹⁾	0,00	3000 ⁽¹⁾	0,00	4000 ⁽¹⁾	4000 ⁽¹⁾	4000 ⁽¹⁾
ex. 0207	Carne și organe comestibile, ale pasărilor de la poz. 0105, proaspete, refrigerate sau congelate	400 ⁽¹⁾	0,00	400 ⁽¹⁾	0,00	500 ⁽¹⁾	500 ⁽¹⁾	500 ⁽¹⁾
ex. 0210	Carne și organe comestibile, sărate sau în saramură, uscate sau afumate; făina și pudra comestibile de carne sau de organe	400 ⁽¹⁾	0,00	400 ⁽¹⁾	0,00	500 ⁽¹⁾	500 ⁽¹⁾	500 ⁽¹⁾
0401-0406	Produse lactate	1000 ⁽¹⁾	0,00	1000 ⁽¹⁾	0,00	1500 ⁽¹⁾	1500 ⁽¹⁾	1500 ⁽¹⁾
040700	Ouă de pasare în coajă	90 ⁽²⁾	0,00	95 ⁽²⁾	0,00	100 ⁽²⁾	110 ⁽²⁾	120 ⁽²⁾

⁸ Aceste costuri diferă în dependență de piața de export UE sau CSI, și producătorii autohtoni pot economisi, continuând să exporte pe piețele tradiționale (CSI) unde cerințele sunt mult mai modeste, dar, astfel, știrbind din imaginea și competitivitatea bazată pe calitate a produselor naționale pe celelalte piețe. Actualmente multe produse de natura agroalimentară nu pot fi exportate anume din cauza normelor sanitare și fitosanitare.

⁹ Indicele RCA a fost calculat în baza formulelor Balassa și Laffay

ex. 0408	<i>Ouă de păsări, fără coaja și gălbenușuri de ou proaspete, uscate, preparate, congelate sau altfel conservate</i>	200 ⁽¹⁾	0,00	200 ⁽¹⁾	0,00	300 ⁽¹⁾	300 ⁽¹⁾	300 ⁽¹⁾
16010091, 16010099	<i>Grâu</i>	25000 ⁽¹⁾	0,00	30000 ⁽¹⁾	0,00	35000 ⁽¹⁾	40000 ⁽¹⁾	50000 ⁽¹⁾
10030090	<i>Orz</i>	20000 ⁽¹⁾	66,41	25000 ⁽¹⁾	88,76	30000 ⁽¹⁾	35000 ⁽¹⁾	45000 ⁽¹⁾
100590	<i>Porumb</i>	15000 ⁽¹⁾	47,80	20000 ⁽¹⁾	92,13	25000 ⁽¹⁾	30000 ⁽¹⁾	40000 ⁽¹⁾
16010091, 16010099	<i>Cârnați, cârnăciori și produse similare, alte preparate sau conserve din carne, organe sau sânge</i>	500 ⁽¹⁾	0,00	500 ⁽¹⁾	0,00	600 ⁽¹⁾	600 ⁽¹⁾	600 ⁽¹⁾
17019910	<i>Zahăr alb</i>	15000 ⁽¹⁾	100,00	18000 ⁽¹⁾	88,77	22000 ⁽¹⁾	26000 ⁽¹⁾	34000 ⁽¹⁾
220421, 220429	<i>Vin de struguri</i>	60000 ⁽³⁾	189,39	70000 ⁽³⁾	151,48	80000 ⁽³⁾	100000 ⁽³⁾	120000 ⁽³⁾

Notă: (1) tone; (2) milioane unități; (3) hectolitri

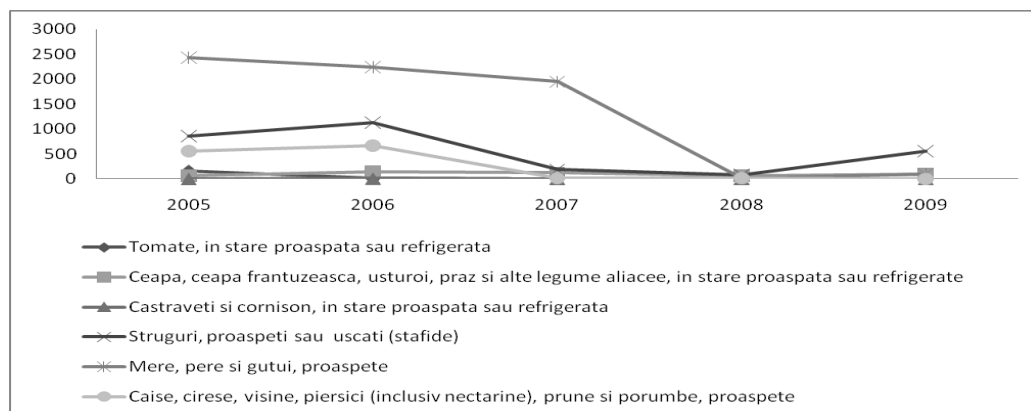
Sursa: elaborat de autori în baza datelor BNS, a portalului european de date în comerț exterior www.exporthelp.eu și a Council Regulation (EC) No 55/2008 of 21 January 2008 introducing autonomous trade preferences for the Republic of Moldova and amending Regulation (EC) No 980/2005 and Commission Decision 2005/924/EC

CONCLUZII:

Atât regimul de comerț liber cu țările CSI, cât și acordul de comerț liber asimetric cu țările UE privind preferințele comerciale autonome oferă Republicii Moldova o serie de beneficii, dar și anumite riscuri.

De-a lungul anilor CSI a reprezentat un partener important în comerțul exterior al Republicii Moldova, iar dezvoltarea exporturilor pe această piață este determinată de existența unor oportunități: accesul liber pe aceste piețe, pentru marea majoritate a produselor moldovenești; exigențele relativ mai modeste cu privire la aspectele calitative ale produselor moldovenești, ceea ce permite exportul acelor produse, care nu pot fi exportate pe alte piețe cu cerințe mai înalte; relațiile de veche tradiție cu partenerii comerciali din aceste țări etc.

Totuși, exportul spre CSI este expus unor riscuri înalte. Lipsa unui mecanism multilateral de reglementare a diferendelor, cadrul normativ defectuos și ineficient între țări, precum și riscurile politice condiționează evoluția exporturilor în condiții caracterizate printr-un înalt grad de incertitudine. Dacă aspectele structurale și calitative asociate comerțului cu țările CSI, existente la moment, par să ofere anumite avantaje producătorilor naționali, acestea pot deveni pe termen lung un dezavantaj, întrucât aceasta încurajează producătorii naționali de a-și păstra capacitățile învechite de producție și nu îi stimulează să îmbunătățească oferta de export – calitatea produselor și valoarea adăugată a acestora.

Sursa: elaborat de autori în baza datelor BNS

Figura 3. Produsele supuse taxelor ad-valorem la import conform ATP (mii USD)

Spre deosebire de relațiile comerciale cu partenerii din est, comerțul exterior cu țările UE este reglementat după principiile și regulile internaționale de comerț ale OMC, ceea ce asigură, în mare parte, desfășurarea relațiilor comerciale într-un cadru regulatoriu viabil și echitabil cu aceste state. Ca urmare a succesiunii schemelor de preferințe comerciale acordate de către UE, în prezent, majoritatea produselor exportate pe această piață beneficiază de acces liber, ceea ce a contribuit la o creștere progresivă a exporturilor în UE pe perioada ultimilor ani. Cu toate acestea, piața UE s-a dovedit a fi una „ostilă” pentru produsele agroalimentare moldovenești – bunuri, pentru care Moldova dispune de cel mai înalt grad de specializare. În pofida preferințelor comerciale oferite prin prezentul regim comercial pentru această categorie de produse, exportatorii naționali nu pot beneficia din plin de avantajele acestuia, acest fapt este cauzat de prezența unor cerințe exigente referitoare la calitatea produselor și de existența unui decalaj semnificativ între sistemul național și cel european de reglementare tehnică.

BIBLIOGRAFIE:

1. Council Regulation (EC) No 3281/94 of 19 December 1994 applying a four-year scheme of generalized tariff preferences (1995 to 1998) in respect of certain industrial products originating in developing countries. Disponibil la: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31994R3281:EN:HTML;>
2. Council Regulation (EC) No 2820/98 of 21 December 1998 applying a multiannual scheme of generalized tariff preferences for the period 1 July 1999 to 31 December 2000. Disponibil la: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1998:357:0001:0112:EN:PDF;>
3. Council Regulation (EC) No 980/2005 of 27 June 2005 applying a scheme of generalized tariff preferences. Disponibil la: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:169:0001:0043:EN:PDF;>

4. Council Regulation (EC) No 55/2008 of 21 January 2008 introducing autonomous trade preferences for the Republic of Moldova and amending Regulation (EC) No 980/2005 and Commission Decision 2005/924/E. Disponibil la: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:020:0001:0008:EN:PDF>;
5. Соглашение о создании зоны свободной торговли, Москва, 15 апреля 1994 г. (с изменениями от 2 апреля 1999 г.). Disponibil la: http://www.businesspravo.ru/Docum/DocumShow_DocumID_45964.html;
6. Решение о ходе работы по поэтапной отмене ограничений во взаимной торговле государств – участников СНГ от 17 июня 2010 года. Disponibil la: <http://www.mec.gov.md/sector/241/2072>;
7. Expert Group, Evoluția exporturilor Republicii Moldova în uniunea Europeană: Rolul regimurilor comerciale, aprilie – august 2008. Disponibil la: http://www.expert-grup.org/library_upld/d56.pdf;
8. Ministerul Economiei și Comerțului, Sistemul Generalizat de Preferințe – oportunitate de dezvoltare a comerțului exterior al Republicii Moldova, Chișinău, 2006. Disponibil la: <http://www.case.com.md/upload/3/GSP%20Plus.pdf>;
9. <http://exporthelp.europa.eu>;
10. <http://infopravo.by.ru/fed1992/ch03/akt14566.shtm>;
11. <http://www.cis.minsk.by>;
12. <http://www.stastica.md>